

7463

1492

185

عق

بسم الله الرحمن الرحيم

www.ketab.ir

مزایا و نواقص سیاست پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران

مؤلف:

محمدتقی روستایی

با همکاری دانشگاه آزاد اسلامی قم

سرشناسه	: روستائی، محمدتقی، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	: مزایا و نواقص سیاست پدافند غیر عامل جمهوری اسلامی ایران/مولف محمدتقی روستایی؛ با همکاری دانشگاه آزاد اسلامی قم؛ ویراستار حمیدرضا کریمی.
مشخصات نشر	: قم: سفیر سلامت، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۲ ص.: مصور(بخشی رنگی)، جدول(بخشی رنگی)، نمودار(بخشی رنگی).
شابک	: ۳۰۰۰۰ ریال ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۴۱-۲۱-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتاب حاضر در اصل پایان نامه کارشناسی ارشد مولف است.
موضوع	: دفاع غیرنظامی -- ایران
موضوع	: Civil defense -- Iran
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد قم
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷۹۲۹UA ۹۹الف/
رده بندی دیویی	: ۳۵۰۹۵۵/۳۶۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۴۰۳۶۰۳

شناسنامه

نام کتاب:	 مزایا و نواقص سیاست پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران
نویسنده:	 محمدتقی روستایی
مترجمان:	
ویراستار:	 حمیدرضا کریمی
ناشر:	
حروفچینی و صفحه آرای:	
طرح جلد:	 محمدرضا علی نژاد سارمی
نوبت و سال چاپ:	 اول - ۱۳۹۷
تیراژ:	 جلد ۱۰۰۰
قطع و تعداد صفحات:	 وزیری - ۱۵۲
قیمت:	 ۳۰۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-8841-21-0

تقدیم

این کتاب را تقدیم می‌کنم به آنان که مهر آسمانی‌شان آرام‌بخش آلام زمینی‌ام است.

تقدیم به:

- روح بلند و ملکوتی پدر شهیدم که علی‌رغم ندیدنش، ایستادگی و از خود گذشتگی را از او آموختم.
- مقدس‌ترین واژه‌ها در لغت‌نامه دلم، مادر مهربانم که سجده ایثارش گل محبت را در وجودم پروراند و دامن گهربارش لحظه‌های مهربانی را به من آموخت.
- همسرم، همان نشانه لطف الهی در زندگی من، هم او که اسوه صبر و تحمل بوده و مشکلات مسیر را برایم تسهیل نمود.
- فرزند دلبندم، مهدیه، که امیدبخش جانم بوده و آسایش او آرامش من است.

سپاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت‌های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. سلام و دورد بر حضرت محمد^(ص) و خاندان پاک ایشان، طاهران معصوم^(علیهم‌السلام)، هم آنان که وجودمان وام‌دار وجودشان است.

پدافند غیرعامل به عنوان کارآمدترین ابزار در تحقق امنیت ملی جوامع بوده و نقش به سزایی در افزایش توان و اقتدار نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و کاهش خسارات، ضایعات و تلفات دارد و شرایط لازم برای آمادگی همه‌جانبه جهت پیش‌گیری از تهدیدات و کاهش آسیب‌پذیری‌ها در حوزه‌های مختلف و ایجاد زیرساخت‌های ضروری و لازم جهت تحقق اصول بازدارندگی و مقاوم‌سازی زیرساخت‌های اساسی کشور را فراهم می‌آورد.

از ابتدای دوره تحصیلی در کارشناسی ارشد علوم سیاسی، مسئله پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران و مشکلات موجود بر سر راه این استراتژی مهم، به عنوان یکی از دغدغه‌های ذهنی بنده بوده است. به همین دلیل تصمیم گرفتم این مسئله را در قالب پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد مورد بررسی و تحلیل قرار دهم که بعدها آن را تبدیل به کتاب نمودم.

مطالب کتاب که با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اطلاعات میدانی جمع‌آوری شده و با روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار گرفته است، به پنج بخش تقسیم شده است. فصل اول به راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای نظریه واقع‌گرایی تدافعی اشاره دارد؛ در فصل بعدی به تاریخچه‌ای از پیدایش پدافند غیرعامل در جهان و ایران و سیر تحول آن پرداخته می‌شود؛ فصل سوم مشتمل بر تعریف، ضرورت‌ها، مؤلفه‌ها و اقدامات اساسی در پدافند غیرعامل است؛ در فصل چهارم به مهم‌ترین مزایای اجرای پدافند غیرعامل و همچنین موانع و مشکلات موجود در مسیر این سیاست پرداخته می‌شود و نهایتاً در فصل آخر، استراتژی‌ها و اقدامات کشور ایران در زمینه پدافند غیرعامل بررسی می‌شود و عواملی که باعث تغییر در سیاست و نوع نگاه جمهوری اسلامی ایران به پدافند غیرعامل بوده است، تحلیل می‌گردد.

تقریباً دو سال پس از دفاع از پایان‌نامه و به پیشنهاد یکی از دوستان صمیمی بنده، جناب آقای مهندس کریمی، در صدد تبدیل آن به کتاب برآمدم. ایشان بخش عظیمی از زحمات این کار را متقبل شدند که بدین‌وسیله مراتب سپاس و قدردانی از زحمات ایشان را ابراز می‌دارم. همچنین بر خود لازم می‌دانم از اساتید گرانقدر آقایان دکتر دلاوری و دکتر عیسی‌نیا که زحمت راهنمایی و مشاوره تدوین پایان‌نامه بنده را عهده‌دار بودند، سایر اساتید دوره کارشناسی ارشد و مساعدت‌های کارکنان محترم تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد قم تشکر و قدردانی نمایم.

محمدتقی روستایی

آبان ۱۳۹۷

فهرست مطالب

فصل اول: چارچوب نظری؛ راهبرد دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران

۳	مقدمه
۵	امنیت
۶	واقع گرایی نوکلاسیک
۱۴	راهبرد امنیتی جمهوری اسلامی ایران

فصل دوم: تاریخچه پیدایش پدافند غیرعامل در ایران و جهان

۲۱	مقدمه
۲۳	پدافند غیرعامل در جهان
۲۵	پدافند غیرعامل در خاورمیانه
۲۶	پدافند غیرعامل در ایران
۲۸	تاریخچه پدافند غیرعامل در ایران
۲۸	پیش از اسلام
۲۹	پس از اسلام
۳۱	پدافند غیرعامل در جمهوری اسلامی ایران
۳۲	چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران ۱۴۰۴ هجری شمسی
۳۳	چشم‌انداز پدافند غیرعامل کشور

سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در خصوص پدافند غیرعامل.....	۳۵
سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه.....	۳۷
امور اقتصادی.....	۳۷
امور فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات.....	۴۱
امور اجتماعی.....	۴۲
امور دفاعی و امنیتی.....	۴۳
امور سیاست خارجی.....	۴۴
امور حقوقی و قضایی.....	۴۴
امور فرهنگی.....	۴۵
امور علم، فن‌آوری و نوآوری.....	۴۵
اهداف پدافند غیرعامل کشور.....	۴۶
رسالت پدافند غیرعامل کشور.....	۴۸
مأموریت پدافند غیرعامل کشور.....	۴۹
الزامات کلی پدافند غیرعامل کشور.....	۴۹
سازمان پدافند غیرعامل کشور.....	۵۰
وظایف سازمان پدافند غیرعامل کشور.....	۵۰

فصل سوم: پدافند غیرعامل، ضرورت‌ها و مؤلفه‌های آن

تعریف پدافند غیرعامل.....	۵۳
اهمیت پدافند غیرعامل.....	۵۶
اصول پدافند غیرعامل.....	۵۸
مکان‌یابی.....	۶۱
آمایش سرزمین.....	۶۲
اختفاء.....	۶۳
استتار.....	۶۴
روشهای استتار.....	۶۵
پوشش.....	۶۶

فریب	۶۶
پراکندگی	۶۸
تفرقه و جابه‌جایی	۶۹
مقاوم‌سازی و استحکامات	۷۰
موانع	۷۱
اعلام خبر (هشدار اولیه)	۷۲
فرآیند ساماندهی پدافند غیرعامل	۷۲
ارزش‌های محوری حاکم بر پدافند غیرعامل	۷۴
نقش مردم در پدافند غیرعامل	۷۶
نقش وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مختلف در پدافند غیرعامل	۷۷

فصل چهارم: مزایا و نواقص پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران

مقدمه	۷۹
مزایای سیاست پدافند غیرعامل	۸۰
حوزه دفاعی و امنیت	۸۵
گونه‌شناسی تهدیدات	۸۶
تهدیدات سیاسی	۸۶
تهدیدات اقتصادی	۸۶
تهدیدات نظامی	۸۷
تهدیدات اجتماعی	۸۷
تهدیدات زیست‌محیطی	۸۸
تهدیدات فن‌آورانه	۸۸
اقسام تهدیدات	۸۸
تهدید داخلی و خارجی	۸۸
تهدید بسیط و چندوجهی	۸۸
تهدید مستقیم (رسمی) و غیرمستقیم (غیررسمی)	۸۹
تهدید سنتی و غیرسنتی (جدید)	۸۹

مزایا و نواقص سیاست پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران..... ۵

تهدید متمرکز و پراکنده ۸۹

تهدید سخت و نرم ۹۰

تهدید متقارن (همطراز) و نامتقارن (ناهمطراز) ۹۰

سیاست دفاعی ایران در برابر تهدیدات گوناگون ۹۰

حوزه سایبری ۹۳

حوزه سرمایه انسانی و اجتماعی ۹۷

حوزه جنگ نرم و قدرت نرم ۱۰۰

حوزه مالی و اقتصادی کشور ۱۰۶

حوزه فرهنگی ۱۰۵

حوزه مدیریت بحران ۱۰۸

حوزه رسانه ۱۲۰

حوزه حمل و نقل ۱۲۳

حوزه مدیریت شهری ۱۲۵

نواقص و کمبودهای سیاست پدافند غیرعامل ۱۲۱

ارزیابی و نتیجه گیری

نتیجه گیری ۱۲۹

فهرست منابع ۱۳۷